

مقدمه

مددکاری اجتماعی پدیده‌ای است با ساختار اجتماعی... که با توجه به موقعیتهای اقتصادی، اجتماعی و فرهنگی‌ای که در آن به اجرا درمی‌آید تعریف شده است. (پین، ۱۹۹۱: ۷)

هدف این کتاب به منزله یک منبع درسی اصلی، آشناسازی دانشجویان مددکاری اجتماعی با جامعه‌شناسی و راههایی است که نظریه‌ها و دیدگاههای جامعه‌شناختی می‌توانند از خلال آن به شناخت ما از پیشینه، نقش و هدف مددکاری اجتماعی در جامعه معاصر کمک کنند. آگاهی مددکاران اجتماعی از موقعیتهای و فرایندهای جامعه‌ای که در چهارچوب آن کار می‌کنند بسیار مهم است و جامعه‌شناسی نظریه‌هایی برای شناختن این فرایندها و ماهیت جهان اجتماعی‌ای که در آن سکونت داریم، در اختیارمان می‌گذارد. جامعه‌شناسی به ما کمک می‌کند تا با کشف نحوه شکل‌گیری نهادها، چگونگی توزیع قدرت و تأثیرات آن بر افراد و نیز نحوه تأثیرگذاری افراد بر موقعیتهای اجتماعی بتوانیم جهانی را که جزئی از آنیم بشناسیم. مددکاران اجتماعی در کار هر روزه خود، با تعدادی از افراد و گروههای آسیب‌پذیر و حاشیه‌ای جامعه روبه‌رو می‌شوند و جامعه‌شناسی به ما کمک می‌کند تا ماهیت نابرابریهای موجود در جامعه و شکل‌گیری طبقه محروم و غیرمحروم را بشناسیم، آن را توصیف کنیم و به اقدامات ضد ستم و ضد تبعیض پردازیم. دیدگاههای جامعه‌شناختی برای شناختن نقش مددکاران اجتماعی در جامعه مفیدند، زیرا در فهم پدیده‌های زیر به ما کمک می‌کنند:

- چگونگی و چرایی گسترش مددکاری اجتماعی به مثابه یک حرفه؛

- هدف، نقش و عملکرد مددکاری اجتماعی در جامعه؛
- ماهیت مشکلاتی که مددکاران اجتماعی ممکن است با آنها مواجه شوند؛
- تقسیمات اجتماعی، نابرابری و تبعیض و نقش دیدگاه‌های جامعه‌شناختی در اجرای اقدامات ضد ستم.

مددکاری اجتماعی رشته‌ای است با اختلاف نظرهای فراوان که براساس زمینه‌های سیاسی، اقتصادی، اجتماعی و قانونی دچار تغییر و تحولات بسیار شده است. دیدگاه‌های نظری مختلف در برخی از دوره‌های تاریخی خاص در ساختار علمی این رشته نفوذ کرده‌اند (ر. ک: فصل اول). در آموزش مددکاری اجتماعی در دوره معاصر، دانشجویان غالباً دیدگاه‌های جامعه‌شناسی را به عنوان درسی مستقل فرامی‌گیرند، در حالی که قبلاً این دیدگاه‌ها در دل حوزه‌های موضوعی نظری گسترده‌تری مثل علوم اجتماعی گنجانده می‌شد. با وجود این، بیانیه‌های QAA منعکس‌کننده اهمیت گنجاندن جامعه‌شناسی در دوره‌های مددکاری اجتماعی بود و GSCC همراه با وزارت بهداشت، محتوای برنامه‌های درسی مددکاری اجتماعی در دوره‌های آموزشی و تحصیلی را طرح‌ریزی کرد. نمونه‌ای از بیانیه‌های مطرح‌شده برای مددکاری اجتماعی که مددکاران اجتماعی باید از آنها آگاهی داشته باشند عبارت‌اند از:

- رابطه دیدگاه‌های جامعه‌شناسی با درک تأثیرات ساختاری و اجتماعی بر رفتار انسان در سطوح فردی، گروهی و جامعه‌ای؛
- فرایندهای اجتماعی ... که به حاشیه‌نشینی، طرد و محرومیت منجر می‌شوند و تأثیر آنها در اعلام نیاز به خدمات مددکاری اجتماعی؛
- توضیح رابطه بین فرایندهایی که در ایجاد نابرابریهای اجتماعی نقش دارند و مشکلات نابرابری و نیازهای مختلف استفاده‌کنندگان از خدمات.

(بیانیه ملاک‌های QAA برای مددکاری اجتماعی و خط‌مشی اجتماعی، ۲۰۰۰)

جامعه‌شناسی می‌تواند به مددکاران اجتماعی کمک کند تا منتقدانه بیندیشند و این تفکر انتقادی در زمینه عمل و در چالش با فرایندهای مؤثر بر محرومیت و ستم،

بازتاب داشته باشد. مددکاری اجتماعی و زمینه عمل آن، فرایندها و اقدامات پویایی هستند و بنابراین همواره در تغییرند. خط‌مشی‌هایی که در سراسر این کتاب مطرح شده‌اند، نشان می‌دهند که جامعه‌شناسی چگونه می‌تواند به ما کمک کند تا زمینه‌های عمل مددکاری اجتماعی و تأثیرات ساختاری و اختصاصی مؤثر بر آن و مؤثر بر تغییر اجتماعی را درک کنیم.

این کتاب به دوازده فصل تقسیم شده است و بر نهادها و فرایندهای اجتماعی مختلف و گروه‌های متفاوت استفاده‌کننده از خدمات متمرکز است که مددکاران اجتماعی در کار حرفه‌ای خویش با آنان مواجه می‌شوند. با وجود این، بسیاری از حوزه‌ها با یکدیگر همپوشی دارند و خواهید دید که در سراسر کتاب، هر مسئله با مسائل قبلی نیز رابطه پیدا می‌کند. همچنین، تمرینها، نکته‌های توضیحی و مطالعات موردی مطرح شده در کتاب نه تنها برای درک نظریه‌ها و دیدگاهها مفیدند، بلکه به خواننده کمک می‌کنند تا این نظریه‌ها و دیدگاهها را در زمینه‌های عملی مختلف مددکاری اجتماعی به کار برد. در نکات توضیحی پایان هر فصل، مباحث خلاصه شده است و به درک بیشتر جامعه‌شناسی کمک می‌کند. علاوه بر این، منابع دیگری در انتهای هر فصل معرفی شده است که به درک عمیق‌تر نظریه‌های مهم و اساسی کمک خواهد کرد. درک پایان کتاب نیز نشریه‌ها و شبکه‌های اینترنتی مفید معرفی شده‌اند، گرچه هیچ‌یک از این منابع را نمی‌توان جامع یا قطعی تلقی کرد.